

MULIGHEDERNE LANDSBY

En ansøgning fra Sall til Region Midtjyllands landsbypris 2018

Beliggende 56,278° - 9,825° i Favrskov Kommune

MULIGHEDERNES LANDSBY

En ansøgning fra Sall til Region Midtjyllands landsbypris 2018

INDHOLD

Derfor ansøger Sall om at blive tildelt Region Midtjyllands landsbypris 2018	5
Sall anno 2017	5
Salls udvikling de seneste år – kort fortalt	6
Salls befolkningsudvikling	7
Salls udviklingsplan	8
Foreninger i Sall	9
Sall Lokalråd	9
Sall beboerforening	9
Idrætsforeningen Haurum-Sall	9
Støtteforeningen for Frijsendal Friskole	10
Sall Fripølekehjem	10
Frijsendal Fritid	10
Sall Menighedsråd	10
Foreningsbladet Haurum-Sall	11
Haurum-Sall lokalhistoriske arkiv	11
Sall læseklub	11
Banko	11
Institutioner i Sall	11
Frijsendal Friskole	12
Sall Fripølekehjem	13
Den integrerede institution Trekløveren	14
Virksomheder i Sall	15
Sall Whisky Distillery	15
Ole's Gård	16
Viktualia	17
SK Service	17

Frijsendal Auto.....	17
Sall Data	17
AN Anlæg	17
Kalbakgaard ferieejligheder	17
Jørgen Eskebjerg Aps	17
Kjær Planter	18
Vognmand Henrik Andersen	18
PJS	18
Tømrermester Kent Borgbjerg Aps.....	18
Karen Holbeck	18
Landmand Michael Jensen.....	18
Landmand Michael Post	18
Jernmanden.....	18
Anlæg i Sall.....	19
Sall Bypark.....	19
Sall stadion og klubhus.....	19
Sall Gadekær.....	19
Begivenheder i Sall.....	20
Banko i forsamlingshuset.....	20
Ungeaftner i forsamlingshuset.....	20
Børnedisko i forsamlingshuset	20
Fællesspisning i forsamlingshuset.....	20
Teater.....	20
Loppemarked.....	21
FestiSall	21
Jul i forsamlingshuset	21
Salls fremtidige udvikling og potentiale	21
Sall Gadekær.....	21
Musikdestilleriet	22
Storparceller	22

Familieaktivetsdage	22
Salls udfordringer.....	22
Konklusion	23
Om ansøgningen	24
Bilag	25
Interne Sall-links	25
Udvalgte artikler/udsendelser om Sall i pressen	25
Salls oprindelige udviklingsplan med mere	26

MULIGHEDERNES LANDSBY

En ansøgning fra Sall til Region Midtjyllands landsbypris 2018

DERFOR ANSØGER SALL OM AT BLIVE TILDELT REGION MIDTJYLLANDS LANDSBYPRIS 2018

Sall imponerer selv os, som bor her – i hvert fald når vi tænker over det. I hverdagen er det jo netop bare vores hverdag, og sådan som vi er vant til, at det er. Systematisk nedfældet kan vi dog godt se, at det faktisk er lidt overvældende.

Når vi kigger ud, kan vi se, at der nok også sker mere i Sall, end der sker i en gennemsnitlig dansk landsby på samme størrelse. Og fra vores nabolandsbyer i Favrskov Kommune hører vi også ofte, at alt kan lade sig gøre i Sall. Så med rette kan vi vel uden videre påtage os titlen som "mulighedernes landsby".

Det planter naturligvis en stor portion stolthed hos os, og det er helt sikkert med til, at vi kæmper videre for udviklingen af vores landsby. Og vi har da også svært ved at forestille os et bedre sted at kalde hjem.

Denne indstilling indeholder blandt andet en beskrivelse af Sall anno 2017, de seneste års udvikling, Salls foreninger, virksomheder mm. og Salls fremtidsplaner samt en konklusion, der kort redegør for, hvordan Sall til fulde lever op til hvert enkelt af de otte kriterier, som danner grundlag for udvælgelsen i forbindelse med uddelingen af Landsbyprisen 2018.

God fornøjelse med det indblik, som denne indstilling vil give i vores dejlige lille landsby midt i verdens navle.

SALL ANNO 2017

Sall er en lille og unik landsby ved Hammel midt mellem Viborg og Aarhus med lidt over 200 indbyggere. I Sall gør vi tingene lidt anderledes end det traditionelle, og det er uden tvivl en af årsagerne til vores succes. Frem for alt er vi ikke bange for at tænke stort og nyt.

Salls position i dag er helt anderledes end for bare få år siden, hvor folkeskolen lukkede som en konsekvens af et dramatisk faldende elevtal, der umiddelbart ikke så ud til at vende. I dag har Sall en veldrevet friskole. Den historie er ikke unik, da det samme er sket i mange landsbyer, hvor kommunalbestyrelsen af den ene eller anden årsag, har besluttet at lukke folkeskolen. I Sall var etableringen af friskolen dog blot starten på eventyret.

Sidenhen er Sall Lokalråd født, Sall Fripølethjem er skudt op på en mark, en gammel tilgroet løbebane er forvandlet til en flot bypark med aktivitetsbane, hytte, frugttræer samt bærbuske, og et whisky-distilleri er på vej op ad jorden.

Med etableringen af de to frie institutioner er der også kommet et helt formidabelt privat-offentligt samarbejde. Der er nemlig et nærmest dagligt samarbejde mellem den kommunale integrerede institution og de to private. Børnehaven og vuggestuen er hyppige gæster på både friskole og friplejehjem og omvendt. Det er en stor fornøjelse at være vidne til.

Der er mange aktiviteter og arrangementer i Sall. Eksempelvis fællesspisning, julebrunch, teater og den årlige musikfestival FestiSall, som på mange måder er en fest for hele byen og lidt til. I pipelinen kan nævnes det nyetablerede Sall Whisky Distillery og planerne om at udvide med Musikdistilleriet, som vil bringe musikkulturen i Sall til nye højder.

Et af Salls særpræg er vores store antal af foreninger (og medfølgende bestyrelser). En anden særlig ting er, at også andre foreninger end beboerforeningen er med til at pleje det sociale og udviklingen generelt i byen. Forsamlingshuset er et centralt element i byen, men der foregår også arrangementer andre steder.

FestiSall er fx et privat initiativ, der med årene har udviklet sig til en etableret forening. FestiSall er en musikfestival, der startede i en privat have, rykkede til skolegården på den kommunale skole og fortsatte samme sted, da skolen blev privat i 2009. I dag bliver Salls indbyggertal mere end firedoblet den første lørdag i august, hvor den gratis musikfestival løber af stablen. FestiSall kan på nogle måder sammenlignes med andre landsbyers byfest – havetraktor-træk og stegt pattegris er bare skiftet ud med scene og god musik, og så kommer der også gæster udenbys fra.

Til daglig holder vi fællesskabet i byen i live, når vi mødes på skolen, i børnehaven, på stadion og på Facebook, hvor vi har oprettet en gruppe, hvor alle medlemmer kan slå ting op og oprette begivenheder.

I Sall skaber vi en unik landsby ved at arbejde målrettet med vores landsbys udvikling gennem vores udviklingsplan, og vi glædes ved at se det lykkes – godt og vel endda.

SALLS UDVIKLING DE SENESTE ÅR – KORT FORTALT

Der er sket meget i Sall de seneste år. Det gode sammenhold er ikke nyt, men det har nået nye højder siden 2009, hvor kommunen var nødsaget til at lukke folkeskolen. I byen besluttede vi, at etablere Frijsendal Friskole, som slog dørene op til skolestart i august 2009 med 67 elever.

Etableringen af Frijsendal Friskole blev på mange måder startskuddet på noget endnu større.

Sall blev kontaktet af en udviklingskonsulent, som havde hørt nyheden om Frijsendal Friskole, og det blev starten på Sall Lokalråd og Salls udviklingsplan, som sidenhen har været omdrejningspunkt for megen udvikling i byen.

Sall Lokalråd og Salls udviklingsplan blev skabt i løbet af 2010/2011, og sidenhen har vi i Sall hvert år afholdt Sall Lokalråds fødselsdag (generalforsamling) med kage og borgermøde, hvor vi gør status og udvider og udvikler planen, så den kontinuerligt sikrer fremdrift for Sall.

Udviklingen for Frijsendal Friskole har været enorm. Skolen er på få år vækstet med mere end 100% og i dag går der mere end 170 elever på skolen. I 2016 udvidede man med mere end 100 kvm. for at imødekomme nødvendigheden af at etablere endnu et klasselokale, et større lærerværelse med plads til alle lærere, lærerforberedelseslokale, mødelokale, bogdepot og nye flotte kontorfaciliteter. Og hen over denne vinter bliver man færdig med et nyt naturfags/fysiklokale.

I 2011 blev idéen om et friplejehjem i Sall plantet. Det var en vild idé, og der var nok mange, der dengang tænkte, at det aldrig kom til at ske. Det gjorde det. 15. august 2016 blev plejehjemmet indviet med en forventning om, at der ville gå et år før alle 24 pladser var fyldt op. Det skete dog på kun 3 måneder.

Sall Bypark er resultatet af tanker og visioner, som vi i Sall har skabt på de udviklingsmøder, som Sall Lokalråd hvert

år holder. Sall Bypark er ligesom plejehjemmet blevet en realitet i 2016, og allerede her i 2017 kan vi se, hvordan de plantede træer og buske har fået godt gang i væksten. Parken er beplantet med mange forskellige bærbuske samt frugttræer, og der er opført en aktivitetshytte og udendørs aktivitetsredskabsbane samt en bålplads.

Når en idé afsluttes fødes en ny, og således er Sall Whisky Distillery på vej til at blive det næste store projekt i Sall. Projektet er privat, men den lokale forankring er solid, og det føles helt og aldeles som Salls projekt.

De seneste fem år har der været andre projekter i landsbyen. Af mindre ting kan nævnes, at vi på årlige sætte-løg-dage har plantet hundredvis af påskeliljeløg ved landsbyens 5 byporte, og at vi har kopieret den blomstrende krokus-sol foran kirken og sat flere tusinde krokus-løg i sole andre steder i byen. Blandt andet på den gamle "hjørnegrund", hvor byen for nogle år siden jævnedes og fjernede et gammelt hus efter aftale med kommunen.

Vi har også gennem et konstruktivt samarbejde med Favrskov Kommune forbedret flere trafikale forhold i byen. Eksempelvis er det kommet synlige reflekser med chikaner på Skolevangsvej, cykellomme på Sallvej samt cykelsti til Thorsø.

Cykelstien til Thorsø er en såkaldt supercykelsti med LED lys og cykelrastepads. Det som i virkeligheden er særligt super ved cykelstien er, at den er koblet op til Salls eksisterende stisystem, som samtidig har medført, at der er kommet lygter op. Den afgørende tilslutning var ikke en del af det oprindeligt vedtagne udkast fra kommunen. Men ved at gå i dialog med kommunen, endte vi med at få en virkelig god tilslutning til vores allerede eksisterende stisystem. Med den smalle vej gennem byen forbi den kurvende kirkemur, hvor det ikke er muligt at se, hvad der kommer i modsatte retning, betyder tilkoblingen rigtig meget for landsbyen. Og vi er meget glade for resultatet, som betyder at børn kan cykle gennem byen, da ingen forældre tør lade deres børn cykle forbi kirkemuren.

Udviklingen er blevet bemærket rundt om os. Kigger man fx boligannoncer og ser et hus i Sall eller omegn, er ejendomsmæglerne bestemt ikke blege for at nævne byen og særligt friskolen som en attraktiv faktor. I oktober 2016 blev Sall endda nævnt som det gode eksempel på, at der er godt gang i bolighandlen i Favrskov Kommune (se links).

SALLS BEFOLKNINGSUDVIKLING

Indbyggertallet i Sall har været meget stabilt de senere år – ja faktisk de seneste mange år. Tallet bevæger sig let op og ned fra år til år med ganske få personer. Ser vi udelukkende på indbyggertallet pr. 1. januar i år sammenlignet med for 5 år siden er fakta ifølge Danmarks statistik:

- Indbyggertallet i Sall by pr. 1. januar 2012 var 236 personer
- Indbyggertallet i Sall by pr. 1. januar 2017 var 238 personer
- Indbyggertallet i Sall sogn pr. 1. januar 2012 var 516 personer
- Indbyggertallet i Sall sogn pr. 1. januar 2017 var 539 personer

I samme ombæring kan nævnes, at indbyggertallet i byen ifølge Danmarks Statistik pr. 27. september i 1965 var 212 personer.

Ser vi på tallet for indbyggere i Sall sogn skete der et stort hop fra 2016 til 2017 på hele 26 personer. Det skyldes især det nyetablerede friplejehjem, der har 24 pladser. Det er endnu ikke lykkedes os at få flyttet byskiltet på Skolevangsvej de få meter, der vil gøre, at plejehjemmet ligger i landsbyzonen, og derfor tæller beboerne på byens nyeste stolthed ikke med som indbyggere i landsbyen, men kun i sognet. Vi har dog ikke opgivet at få flyttet byskiltet endnu.

SALLS UDVIKLINGSPLAN

I 2010/11 var vi i Sall gennem et udviklingsforløb i samarbejde med en ekstern konsulent, Mogens Knudsen, hvor resultatet var etableringen af Sall Lokalråd samt en udviklingsplan. Hele forløbet var støttet med LAG-midler og er noget, vi stadig i dag har enorm glæde og gavn af.

Der var mange interesserede borgere til både borgermødet, hvor udviklingsplanen blev født og til møder ifm. etableringen af lokalrådet.

På borgermødet arbejdede byens borgere i grupper, der hver især skulle komme med ideer til udviklingsprojekter i byen – både de store og de små.

Som tidligere nævnt var det til borgermødet de første tanker om Sall Friplejehjem blev nævnt. Og selvom der til borgermødet var sallborgere, som ikke gav idéen mange chancer, og selvom der har været masser af hump og omveje på vejen, så gav ingen op undervejs. Siden august i fjord har friplejehjemmet stået som en flot velkomst til byen fra nordøst.

Salls udviklingsplan er siden den blev lavet brugt som dynamisk værktøj på vores årlige borgermøder, hvor vi tager udviklingsplanen op til revision, vinger nåede projekter af og tilføjer nye, så udviklingsplanen konstant er med til at udvikle vores landsby.

Få dele af udviklingsplanen har vi valgt ikke at arbejde videre med, som det er nu, og andre dele har vi justeret og tilrettet. Eksempelvis er ikke alle vores ønskede trafikforbedringer blevet lavet endnu.

Planerne for en multihal var delvist baseret på det faktum, at der i Favrskov Kommune manglede halkapacitet – det mærkede vi i Sall ved, at idrætsforeningen havde svært ved at få træningstider.

Dernæst var planerne om multihallen begrundet i at Frijsendal Friskole havde overvejelser omkring at inddrage gymnastiksalen til andre nødvendige lokaler, og ville i den forbindelse mangle et sted til idræt. De øvrige lokaler har man fundet andre løsninger på, så derfor er friskolens behov for en ny hal ikke længere til stede.

Arenaen, den nye hal i Hammel, er sidenhen bygget, og det betyder, at idrætsforeningen lettere kan få træningstider i vintersæsonen. Behovet i Sall for multihallen er derfor en anden i dag, end da den første udviklingsplan blev lavet, og på den baggrund, har vi valgt ikke at arbejde videre med planerne for en multihal.

Første udgave af Salls udviklingsplan er vedlagt som bilag.

FORENINGER I SALL

Der findes en forening i Sall for hver 22. borger. Man kan nærmest sige, at Sall er foreningernes landsby.

SALL LOKALRÅD

Sall Lokalråd blev etableret i 2011 og fungerer som samlende forening for alle landsbyens foreninger og institutioner.

For at kunne være med i Sall Lokalråd skal man bo i Sall eller omegn, og bestyrelsen består af et medlem fra hver forening samt et forretningsudvalg bestående af landsbyens landbyrådsrepræsentant samt to borgerrepræsentanter, som fungerer som hhv. formand og næstformand.

Hvert år i forbindelse med Sall Lokalråds fødselsdag og generalforsamling er lokalrådet vært ved et borgermøde, hvor vi gør status over udviklingsplanen, som blev udviklet i forbindelse med lokalrådets etablering i 2011. Vigtigere er dog, at vi lægger en plan for, hvad vi skal gøre det næste år for at skabe udvikling og tilføjer det til udviklingsplanen.

Sall Lokalråd er endvidere vært ved et årligt kalendermøde, hvor foreninger og institutioner sammen gennemgår planlagte arrangementer for så vidt muligt at undgå sammenfald. Planlægges arrangementer herefter må man tjekke kalenderen for at se om en dato er ledig.

SALL BEBOERFORENING

Sall beboerforening hænger uløseligt sammen med byens forsamlingshus, og foreningen er en solid kerne for mange aktiviteter i byen.

Hvert år arrangerer Sall beboerforening adskillige aktiviteter for byens borgere i og omkring Sall forsamlingshus. Læs mere i afsnittet om aktiviteter i byen.

Sall forsamlingshus er ejet af beboerforeningen, og indeholder foruden stor og lille sal (der er sammenhængende, men kan opdeles), et køkken med blandt andet mange gode gasblus, ovne, professionel kaffebrygger og industriopvaskemaskine. Forsamlingshuset er lyst og indbydende, har gode toiletforhold og der er adgang for kørestolsbrugere.

Sall beboerforening vedligeholder forsamlingshuset løbende, og senest er facaden i 2015 blevet renoveret og hvidmalet, så forsamlingshuset i dag fremstår meget flot og pænt. Generelt er faciliteter i forsamlingshuset af en fin standart og fuldt funktionsdygtigt. Udlejningen af Sall forsamlingshus er steget efter facaderenoveringen.

IDRÆTSFORENINGEN HAURUM-SALL

Sall og vores nabolandsby Haurum har i mange år haft fælles samarbejder. Idrætsforeningen er en af de to landsbyers ældste samarbejder. Idrætsforeningen holder til på Sall stadion, hvor der er et fint klubhus med kiosk, fællesrum og omklædningsfaciliteter. Idrætsforeningen har adskillige fodboldhold i alderen fra 4 år til old boys og seniordamer, der er nyeste tiltag i 2017. Fodboldholdene er attraktive og spillerne kommer også udenbys fra.

STØTTEFORENINGEN FOR FRIJSENDAL FRISKOLE

Støtteforeningen for Frijsendal Friskole blev etableret ved friskolens start i 2009. Støtteforeningen er en aktiv støtteforening, som laver forskellige aktiviteter for at samle midler ind, som går ubeskåret til drift og udvikling af Frijsendal Friskole.

Støtteforeningen til Frijsendal Friskole arrangerer hvert år et loppemarked på Frijsendal Friskole (se også arrangementer i byen). Lopperne til markedet samles ind året rundt og doneres af mange fra nær og fjern, og ved at tømme og holde orden i klunsecontaineren på genbrugspladsen i Hammel tre måneder om året mod, at foreningen kan tage de gode ting i containeren.

Støtteforeningen har givet adskillige gaver til skolen, og flere af dem kommer hele byen til gavn; det gælder eksempelvis legepladsen og basketballbanen i skolegården.

SALL FRIPLEJEHJEMS VENNER

Sall Frippelehjems venner er en støtteforening, der blev etableret i 2011, da arbejdet med at realisere drømmen om Sall Frippelehjem blev sået til udviklingsmødet i forbindelse med etableringen af Sall Lokalråd.

Sall Frippelehjems venner har i årene mod etableringen af Sall Frippelehjem stillet op på diverse markeder og andre steder for at sprede budskabet om frippelehjemmet og for at samle midler ind til at gøre livet lidt sødere for beboerne på plejehjemmet.

Støtteforeningen har haft tradition for at hjælpe til ved loppemarkedet som arrangeres af landsbyens anden støtteforening, støtteforeningen for Frijsendal Friskole.

FRIJSENDAL FRITID

Onsdag i vinterhalvåret er der aktiviteter i Frijsendal Fritid, hvor børn fra byen og elever fra friskolen kan mødes i en slags fritidsklub på Frijsendal Friskole. Frijsendal Fritid blev stiftet kort efter etableringen af friskolen og bestyrelsen og andre frivillige etablerer alt fra pandekagebagning, leg i gymnastiksalen til den årlige fisketur med hele familien, som altid afslutter sæsonen.

SALL MENIGHEDSRÅD

Sall Menighedsråd er veldrevet og stabilt. Menighedsrådet arrangerer babysalmesang i kirken, flere årlige koncerter af forskellig art samt andre begivenheder i kirkerummet. Herunder Julegudstjeneste i samarbejde med Frijsendal Friskole. I 2017 arrangerede kirken i samarbejde med beboerforeningen desuden en kirkekoncert og procession med vandring til byparken, hvor der var underholdning med en gøgler samt middelaldermad i forbindelse med 500-året for reformationen.

FORENINGSBLADET HAURUM-SALL

Sammen med vores nabolandsby Haurum har vi i mange år udgivet et blad, som vi kalder foreningsbladet Haurum-Sall.

Bladet har en redaktør i hver landsby og ellers bidrager borgere fra de to landsbyer med materiale til de fire årlige udgivelser, der uddeles til alle husstande i de to sogne. En gang årligt udkommer der en bestyrelsesoversigt sammen med bladet.

Foreningsbladet finansieres af annoncer fra lokale erhvervsdrivende samt andre, der vil støtte op om bladet.

HAURUM-SALL LOKALHISTORISKE ARKIV

Haurum-Sall lokalhistoriske arkiv har hjemme på Frijsendal Friskole, hvor der er åbent hver torsdag fra 14-17. Derudover driver foreningen et museum med gamle ting fra lokalområdet. Museet ligger i nabolandsbyen Haurum.

Desuden er Haurum-Sall lokalhistoriske arkiv en ivrig leverandør til foreningsbladet, så den lokale historie kommer bredt ud i lokalbefolkningen.

SALL LÆSEKLUB

Sall Læseklub har eksisteret i to år. Klubben mødes en gang om måneden, hvor den diskuterer de bøger, som medlemmerne har læst. Sall Læseklub har etableret et samarbejde med biblioteket i Hammel, hvor de låner bogkasser.

BANKO

Hver onsdag er der Banko i Sall Forsamlingshus. Banko er meget velbesøgt fra Sall og udenbys fra, og foreningen bag sikrer en god ugentlig afvikling.

INSTITUTIONER I SALL

Der er to private og en offentlig institution i Sall. De tre institutioner, der ligger ved siden af hinanden med byparken i midten, har godt gang i samarbejdet, og deres fælles mål er, at den mindste, den unge og den ældre generation skal have glæde af aktiviteter i hinandens selskab.

Børnehaven besøger ofte plejehjemmet, hvor de små og de ældre fx har stor glæde af at kigge til plejehjemmet geder og små nyudklækkede kyllinger sammen. Besøgene kommer også den anden vej, eksempelvis i forbindelse med Sankt Hans, hvor der i år var fælles bål på børnehavens legeplads.

Friskolen har etableret et fast samarbejde med friplejehjemmet omkring madlavning, hvor den unge generation kan lære rigtig meget af de ældre, som det meste af livet har syltet og lavet god dansk mad fra bunden.

Også mellem de to ældste institutioner, som jo er dem med de yngste borgere, er der et fint samarbejde. Fx med udlån af pædagog fra kommunal børnehave til friskole ifm. førskolen i marts, som startede på Frijsendal Friskole i 2015. Men også i dagligdagen, hvor børnehaven ofte låner både skolegård og gymnastiksal til motorisk udvikling samt skæg og ballade.

FRIJSENDAL FRISKOLE

I 2009 slog Frijsendal Friskole dørene op på for første gang. Det skete få måneder efter Haurum-Sall skole lukkede i de samme lokaler. Elevtallet var faldende og kommunen så ingen anden udvej end at lukke den lokale folkeskole. Det var bestemt ikke det, man ønskede i Sall. I dag er vi nok alle meget glade for det – for det blev for alvor skubbet, der fik tingene til at ske i vores lille landsby.

Frijsendal Friskole startede i 2009 skoleåret med 67 elever. I dag er elevtallet vokset med langt over 100 %, og der går der 171 elever på skolen. I den forbindelse skal nævnes, at der er et maksimum på 18 elever i hver klasse, og der kan kun i særtilfælde gives dispensation til en 19. elev. Derved er skolen meget tæt på at være fuld, og flere klasser har en venteliste med en eller flere personer. Eleverne på skolen kommer fra et stort opland, og ca. halvdelen bor ikke i Sall sogn, men kommer fra blandt andet Haurum, Hammel, Thorsø og Fårvang.

Skolens succes har betydet, at man er vokset ud af de lokaler, som man overtog efter folkeskolen. Derfor har man i 2016 udvidet med mere end 100 kvadratmeter.

De nye kvadratmeter har givet plads til lærerforberedelseslokaler, kontorer, mødelokale, et ekstra og nødvendigt klasselokale og et større lærerværelse, så der er plads til alle de lærere, det kræver at drive en skole med tæt på 200 elever.

Men det er ikke stoppet med udvidelsen i 2016. I øjeblikket er man på skolen i færd med at omdanne det tidligere skolekøkken til et moderne og tidssvarende naturfags/fysiklokale. Ombygningen er i fuld gang, og man forventer det står færdigt efter juleferien. Hidtil har skolen lejet sig ind i lokaler på andre skoler til de naturfaglige fag, men pga. øget behov har man besluttet at inddrage skolekøkkenet og i stedet etablere et naturfagslokale, så skolens elever har rammerne til at få rigtig god naturfaglig undervisning.

Hjemkundskab har man i stedet valgt at gentænke, og skolens elever lærer nu om madlavning hos naboen Sall Fripkehjem, hvor de unge og ældre til fælles glæde laver mad sammen. Det er et unikt samarbejde, som alle er glade for.

SALL FRIPLEJEHJEM

Sall Fripkehjem var det ambitiøse projekt i Salls 2020-plan. Det virkede som en fantastisk idé, som alle kunne lide. Og en del mente også, at det var en kende urealistisk og lidt for ambitiøst.

En gruppe borgere gik videre med idéen, og de fik hurtigt medvind – og senere også bureaukratisk modvind. I august 2016 flyttede de første beboere ind. Ambitionen var at fylde pladserne i løbet af det første år. Det skete på bare 3 måneder.

Sall Fripkehjem har 24 lejligheder, der

er store nok til at rumme et ægtepar i de tilfælde, hvor det er ønskeligt. Alle lejligheder er optaget og der står adskillige personer på venteliste. Der bor desuden en hund på plejehjemmet, da en af beboerne havde en hund, da hun flyttede ind. Sådan en frihed skal der nemlig være plads til.

Den enkeltes frihed vægtes generelt højt på friplejehjemmet. Det samme gør den gode mad og det gode måltid. Maden tilberedes i plejehjemmets køkken fra bunden hver dag, og personalet spiser altid sammen med beboerne.

Udendørsarealerne omkring friplejehjemmet er præget af, at det skal være en oplevelse at være borger på Sall Friplejehjem. Der er både geder og høns, og sansehaver er ved at skyde op.

I efteråret 2017 har man desuden etableret en ægte slyngelstue, som er blevet døbt Dr. Nielsens venteværelse. Stemningen er i top, og noget de ældre og ansatte har stor glæde af.

Med friplejehjemmet er der kommet ca. 20 arbejdspladser til Sall, og i byen har vi en forventning om, at arbejdspladserne kan være med til at øge antallet af sallborgere i årene, der kommer.

Der er lang venteliste til at få en plads til Sall Friplejehjem. Ja faktisk er den så lang, at man kan fylde mere end 2 plejehjem. Det er nok også årsagen til, at rygterne om et plejehjem nr. 2 er opstået – i Hammel vel at mærke. Men rygterne er da nået til Sall, hvor vi griner lidt af det. Vi har ingen

konkrete planer om at etablere plejehjem nr. 2, men vi vil heller ikke afvise, at vi finder på det. Ind til videre tager vi rygterne som en kæmpe cadeau – for når rygten overhovedet opstår, er det jo fordi folk i området omkring os er blevet vant til, at vi tager initiativ til udvikling i Sall.

DEN INTEGREREDE INSTITUTION TREKLØVEREN

Den integrerede institution Trekløveren med normeret plads til 33 børn fra 0-6 år, ligger som nabo til både friskolen, friplejehjemmet og byparken. Institutionen har gode udearealer, og bruger også naturen i og omkring Sall ganske ofte. Derfor har institutionen i 2016 opnået at få det grønne flag.

Vuggestuen med de 0-3-årige er normeret til 8 børn, og det er svært at få en plads til sit barn. Ikke en gang med søskendefordelen i hånden, kan man være sikker på, at få sit barn ind.

Der er ganske enkelt for mange børn i Sall til, at vuggestuen kan rumme alle inden for normeringen. Mange småbørnsfamilier i området opgiver at få en plads på forhånd, og skriver aldrig deres barn op.

Bestyrelsen har vi i flere omgange forsøgt at få kommunen til at udvide antallet af vuggestuepladser – hidtil dog uden succes.

Børnehaven er fyldt til over sin normering, som lyder på 25 børn, da der pr. 1. december er 30 børn i børnehaven. Det er en positiv udvikling i en periode, hvor kommunen er nødt til at lukke institutioner. Ifølge daglig leder Mette Bjerregaard Jensen peger alle kendte prognoser på, at børnetallet i institutionen bliver ved med at være højt og over normeringen.

VIRKSOMHEDER I SALL

Der er adskillige virksomheder i Sall, og de er fordelt på mange forskellige brancher.

SALL WHISKY DISTILLERY

Om nogle år kan man åbne den første flaske Single Malt Whisky fra Sall Whisky Distillery. Sall Whisky er det nyeste initiativ i landsbyen, og indvielsen har vi endnu til gode, da der er gået lang tid med at få diverse tilladelser i hus.

I efteråret 2017 blev første spadestik taget, og til januar er der rejsegilde. Sall Whisky Distillery er stiftet af 7 lokale mænd med en fælles passion for whisky og den gode oplevelse. Destilleriet er det første af sin art i Østjylland, og interessen er stor i hele regionen – men særligt i Sall. Der er allerede indgået aftaler med købmændsgården i Voldby om forhandling af Sall Whisky, og Viktualia i Sall skal også have den økologiske lokale whisky på hylden.

Den lokale forankring betyder alt for Sall Whisky Distillery, og byggen er selvfølgelig dyrket på lokale økologiske marker få kilometer fra Sall i landsbyen Skjød.

Der er stor lokal opbakning til Sall Whisky Distillery, og til informationsaftenen i forsamlingshuset solgte destilleriet mere end 50 lokale ambassadør-beviser til en værdi fra 600 til 1500 kroner – som senere vil blive modsvaret af 1-3 flasker af destilleriets første parti whisky, når den om nogle år er klar.

Sall Whisky Distillery har bl.a. opnået støtte via LAG Randers-Favrskov og en Crowdfunding-kampagne gik over al forventning, og endte på 130 % af målet – hvilket er ca. 350.000 kroner. Den store succes med denne kampagne fik også Sall og destilleriet i medier i både ind- og udland.

Med i processen har de 7 lokale whiskyentusiaster tilknyttet en mentor fra Skotland. Mentoren ejer og driver selv et mikro-destilleri, så han kan assistere med mange ting i processen.

Ind til videre har Sall Whisky Distillery ikke haft behov for at afsætte midler til markedsføring. PR omtalen går rigtig fint af sig selv. Og det kan vi godt forstå i Sall, for vi synes idéen er rigtig god. Foruden lokalpressen og landspressen har også udenlandske whiskyblogs vist stor interesse.

Stifterne af Sall Whisky Distillery har tanker og ambitioner om at udvide med det, de kalder Musikdestilleriet, som vil blive en selvstændig forening. Læs mere om Musikdestilleriet i afsnittet om den fremtidige udvikling i Sall.

OLE'S GÅRD

Lidt udenfor Sall ligger en økologisk gård - Ole's Gård, og det er ikke en helt almindelig økologisk gård. Ole's gård er økologisk helt ind i benet, for selv Ole's hus er bygget bæredygtigt, og det er bygget af genbrugsmaterialer og træer, som Ole har fældet på sin grund.

Ole og hans familie købte det økologiske landbrug i 2011 og huset stod færdigt 2 år senere.

Rundt omkring på Ole's Gård går nogle grise og kvæg rundt og græsser og roder i jorden. Dyrevelfærd har høj kurs hos Ole.

Noget andet, der er helt specielt ved Ole's Gård er Ole's gourmet pizza, som for alvor blev kendte, da han for et par år siden, tog sin hjemmebyggede pizzaovn på trailer bag bilen, og kørte fra Sall til NorthSide Festival i Aarhus.

Ole Christian Olesen har en stor passion for mad og for dyr. Et af koncepterne med Ole's pizza er, at der skal være så enkel en vej fra jord til bord. Ole bruger eksempelvis kun kød fra sine egne dyr til sine pizzaer – som i øvrigt ikke er som en klassisk pizzeria-pizza – pizzaer fra Ole's Gård er gourmet-pizzaer bagt på surdejsbund med rosmarin og olivenolie med blandt andet kartofler, Ole's egen hjemmelavede chilimarmelade, vesterhavssost og udvalgt kød fra Ole's egne dyr – som eksempelvis håndrørt salami eller koldrøget kalveinderlår. Og det er også de færreste pizzaer fra et klassisk pizzeria, der er toppet med spiselige blomster eller puffet flæskesvær. Men sådan er det nogle gange hos Ole.

Ole Christian Olesen har en stor passion for mad og for dyr. Et af koncepterne med Ole's pizza er, at der skal være så enkel en vej fra jord til bord. Ole bruger eksempelvis kun kød fra sine egne dyr til sine pizzaer – som i øvrigt ikke er som en klassisk pizzeria-pizza – pizzaer fra Ole's Gård er gourmet-pizzaer bagt på surdejsbund med rosmarin og olivenolie med blandt andet kartofler, Ole's egen hjemmelavede chilimarmelade, vesterhavssost og udvalgt kød fra Ole's egne dyr – som eksempelvis håndrørt salami eller koldrøget kalveinderlår. Og det er også de færreste pizzaer fra et klassisk pizzeria, der er toppet med spiselige blomster eller puffet flæskesvær. Men sådan er det nogle gange hos Ole.

Fredag er ofte pizzadag i Sall og omegn, for det er kun udvalgte fredage, man kan bestille pizza til afhentning hos Ole's Gård. Eller sådan var det i begyndelsen. Nu kan man også købe Ole's Pizza på frost hos blandt andet lokale Viktualia, landmad-butikkerne og særligt udvalgte supermarkeder i fx Ry, Skanderborg og Sejs-Svejbæk.

Og snart åbner Ole's gård en restaurant i Aarhus, hvor ideologien er nøjagtigt den samme. I Sall synes vi de skal glæde sig inde i Aarhus.

VIKTUALIA

Viktualia er en økologisk bondegård med egen gårdbutik beliggende i Sall by.

Hos Viktualia opdrættes godt kødkvæg, som senere havner i gårdbutikken som diverse kødudskæringer, spegepølser og andet.

Bondekonen, Annette, sælger desuden diverse andre økologiske fødevarer og hjemmebak som rugbrød og honninghjerter i juletiden – og selvfølgelig Ole's Pizza på frost.

Et par gange om året er der marked hos Viktualia, hvor gårdspladsen er fyldt med andre økoproducenters boder og produkter, og det giver et skønt pres på byens centrale parkeringsplads.

SK SERVICE

Byens ene mekaniker, som yder fin og fortræffelig service til landsbyens bilejere.

FRIJSENDAL AUTO

Byens anden mekaniker, som også yder fin og fortræffelig service til landsbyens bilejere.

SALL DATA

Sall Data er en enkeltmandsvirksomhed beliggende i Sall by. Lokalt støtter Sall Data ved at lave webløsninger til både byens lokale website sallnet.dk og friplejehjemmets hjemmeside.

AN ANLÆG

A.N. Anlæg tilbyder stort og småt indenfor anlægsarbejde, haveservice og havearbejde til private og erhvervsdrivende.

KALBAKGAARD FERIELEJLIGHEDER

Kalbakgaard udlejer fine lejligheder til turister og andre med brug for en overnatning.

JØRGEN ESKEBJERG APS

Lige udenfor bygrænsen ligger den autoriserede kloakmester og murer Jørgen Eskebjerg, som udfører diverse arbejdsopgaver indenfor sit område.

KJÆR PLANTER

Kjær-Planter er en engros virksomhed, der producerer stedsegrønne planter med hovedvægten lagt på de bladbærende arter.

VOGNUMAND HENRIK ANDERSEN

Henrik Andersen kører vejene omkring Sall tynde med sine lastbiler, der, når der er påsat kran, kan navigere store og tunge ting på plads på endog meget lidt plads. Vognmandsfirmaet leverer grus, affaldscontainere og meget andet.

PJS

Autoriseret kloakmester, der udfører Jord og kloakservice til glæde for de fleste. Firmaet har de senere år vækstet meget både på fysisk størrelse og antallet af medarbejdere.

TØMRERMESTER KENT BORGBJERG APS

Forholdsvist nyetableret tømrermester i udkanten af Sall som både laver hyperlokale projekter i Sall og kører udenbys.

KAREN HOLBECK

Tankefeltterapeut med egen praksis som tilbyder services til voksne og børn, som har været udsat for et traume.

LANDMAND MICHAEL JENSEN

Mælkeproducent med mere end 200 malkekøer. Michael har været omtalt i medierne, som en af de få mælkeproducenter, som har optimeret sit landbrug i en sådan succesfuld grad, at han med de lave mælkepriser stadig kan tjene penge til bundlinjen. (se links til medieomtale bagerst).

LANDMAND MICHAEL POST

Michael Post driver et jordbrug med mange marker lige sydvest for Sall.

JERNMANDEN

Jernmanden er en skrot- og nedbrydningsvirksomhed beliggende udenfor landsbyen.

ANLÆG I SALL

SALL BYPARK

Naturprojektet Sall Bypark er placeret midt mellem Frijsendal Friskole, Sall Friplesjehjem og den integrerede institution Trekløver. Sall Bypark er et projekt for hele byen, og der er offentlig adgang. Byparkens jord er kommunal, og Sall Beboerforening har fået en brugsretsftale uden tidsbegrænsning, og foreningerne har etableret en god samarbejdsftale om vedligeholdelse af området fremover.

Naturprojektet er etableret i 2016 og foruden massevis af bærbuske og frugttræer er der en aktivitetshytte med borde og bænke samt udendørs aktivitetsredskaber og en bålplads.

Det er tanken, at de tre institutioner, som er nærmeste nabo til byparken, kan bruge Sall Bypark som et samlingspunkt, hvor de mindste, de unge og de ældre kan få glæde af hinanden og lave eksempelvis marmelade sammen – hvor de ældre sandsynligvis kan lære de yngre generationer lidt om syltning – og de unge måske kan lære de ældre om nye smagsvarianter. Alt tænkeligt er muligt.

Byparken er et fremragende eksempel på at privat/offentligt samarbejde sagtens kan fungere i praksis.

Sall Bypark, med et budget på omtrent en halv million kroner, har opnået fuldstændig etableringsstøtte fra LAG Randers-Favrskov, Landsbyrådet i Favrskov Kommune samt Friluftsrådet, Matas Miljøfond og Lokale og Anlægsfonden.

SALL STADION OG KLUBHUS

På stadionvej ligger Sall stadion og tilhørende klubhus med kiosk, fællesrum og omklædningsfaciliteter. Stadion består af flere boldbaner og en bandeindhegnet multibane. Desuden findes en fin legeplads ved stadion.

SALL GADEKÆR

Sall Gadekær er en lille og gammel branddam, som efterhånden trænger til en kærlig hånd og oprensning. Derfor har vi de seneste år sat nogle af landsbyens penge fra landsbyrådet til side til at istandsætte gadekæret. Det er en lidt langsommelig proces, da der er en del dialog med forskellige instanser om forskellige udfordringer. Vi skal nok komme i mål med projektet, og vi glæder os til resultatet.

BEGIVENHEDER I SALL

Der sker mange ting i Sall. En del sker hvert år, men hvert år, sker der også noget nyt. Det vidner om en landsby i udvikling, hvor man hele tiden tilpasser niveauet og udbuddet.

BANKO I FORSAMLINGSHUSET

Hver onsdag valfarter mange mennesker til forsamlingshuset, hvor der spilles banko til den store guldmedalje. Banko i Sall forsamlingshus er velbesøgt fra et stort opland.

UNGEAFTNER I FORSAMLINGSHUSET

De senere år har der været succes med at afholde ungeaftner i forsamlingshuset, ud fra det ønske, at man fra beboerforeningens side ønsker, at alle aldersgrupper skal se forsamlingshuset som deres hus – et hus for alle byens borgere. Ungeaftner er fortrinsvist for teenagere, og programmet er hyggeligt.

BØRNEDISKO I FORSAMLINGSHUSET

Børnedisko er for dem, som er lidt yngre end klientellet til ungeaftner. Tanken er den samme – at hele byens befolkning skal kunne benytte sig af forsamlingshuset. Som navnet antyder handler det om fest, musik og dans.

FÆLLESSPISNING I FORSAMLINGSHUSET

I årenes løb har der være afholdt mange fællesspisninger i forsamlingshuset. Antallet af deltagere varierer fra gang til gang, men der er som regel en rimelig fin opbakning.

Senest deltog 110 personer i fællesspisningen, hvor det var en lokal herboende ungarsk, som stod for at tilberede en typisk ungarsk Gulyás (gullash) og Lángos (fritrurestegt gærdej med forskellige toppings). Det kulturelle islæt var et stort hit, og Sallborgere i alle aldre fra nyfødt til pensionist deltog og gjorde aftenen fantastisk.

TEATER

Sall teater opfører hvert forår et muntert teaterstykke i forsamlingshuset. Der er både en forpremiere og så selvfølgelig premieren, aká den egentlige forestilling, for det er populært – og sjovt – så en enkelt forestilling er ikke nok. Aftenforestillingen indledes med fællesspisning og ender ud i en god fest – ofte til meget sent.

LOPPEMARKED

Støtteforeningen for Frijsendal Friskole arrangerer hvert år den første lørdag efter påske et stort loppemarked, som foregår på Frijsendal Friskole, hvor gymnastiksalen og skolegården fyldes med massevis af lopper.

Loppemarkedet besøges altid af mange besøgende, og blandt kræmmere i området er vi blevet kendte som dem med mange gode ting og det absolut flotteste loppemarked.

Der er altid kø for at komme ind, og når snoren klippes sættes der af i løb for at komme først ind og få fat på lopperne.

FESTISALL

Den første lørdag i august har siden 1999 været lig med FestiSall, en lokal og hyggelig en-dags festival, hvor hygge og højt humør er i højsædet.

FestiSall startede i en privat have, men den voksede hurtigt ud af de rammer, og flyttede derfor til modsatte side af vejen og ind i skolegården på Haurum-Sall Skole, og den lokation fortsatte da skolen blev privat.

Til FestiSall er der gratis entré og denne dag doubles indbyggertallet et par gange, og mange deltagere kommer igen år efter år.

Mange af landsbyens borgere er engageret på en eller anden måde i FestiSall, og på mange måder er det landsbyens årlige fest.

JUL I FORSAMLINGSHUSET

Sall beboerforening har haft tradition for at arrangere et årligt velbesøgt julemarked, hvor der har været salg af juledekorationer, gløgg, æbleskiver og klar suppe foruden udlejning af boder til andre producenter. I 2017 har man valgt at ryste posen og afvikler i stedet julebrunch, hvor fællesskabet i byen bliver sat i centrum omkring hyggelig mad. Og det var en stor succes. 70 personer deltog i den første julebrunch i november 2017. Så det var helt sikkert starten på en ny tradition i Sall.

SALLS FREMTIDIGE UDVIKLING OG POTENTIALE

Vi stopper ikke med at udvikle os i Sall. Og nogle af fremtidens projekter er allerede skitserede.

SALL GADEKÆR

Sall Gadekær står foran en smukkesering og oprensning, så gadekæret kan blive en flot velkomst til Sall, når man kommer fra Hammel-siden. Tegningerne er lavet og finansieringen er godt på vej.

MUSIKDESTILLERIET

Musikdestilleriet, som vil få til huse i Sall Whisky Distillery, skal være ramme for intimkoncerter, der skal være gratis for lokalbefolkningen, og give mulighed for musikere til at optræde i hyggelige rammer. En del af idéen med koncerterne er at bringe mere kultur til Sall.

Musikdestilleriet har allerede indgået samarbejdsaftaler med FestiSall, og de to initiativer er på hver sin måde med til at bringe musikkultur til Sall. Musikdestilleriet vil blive etableret som sin egen forening når projektet er længere fremme i processen.

STORPARCELLER

Ved siden af Sall Fripnejhem ligger et stykke jord, som i lokalplanen er klar til at blive udstykket i storparceller, altså byggegrunde på en lille tøndelands størrelse. Ligeledes ligger der to store parceller på Guldsmelvej i byzonen.

Storparceller er sjældne, ligesom byggegrunde i landområder er det generelt, da kommuner, herunder Favrskov Kommune, hellere ser, at eksisterende bygninger i landområder istandsættes. I Sall er vi derfor glade for den unikke mulighed, der ligger i vores landlige byggegrunde. Og vi hilser naturligvis nye borgere hjerteligt velkomne.

FAMILIEAKTIVITETSDAGE

En ny ting i Salls udviklingsplan er idéen om familieaktivitetsdage i samarbejde med vores nabolandsby Haurum.

Da mange småbørnsfamilier i byen og dens opland ikke kan få deres barn passet i vuggestuen som følge af, at institutionen ganske enkelt er fyldt til over bristepunktet ift. normeringen, ønsker vi at etablere et andet sted, så alle børnefamilier kan blive en del af fællesskabet på deres børns præmisser.

Der er nedsat en arbejdsgruppe, som arbejder med planerne.

SALLS UDFORDRINGER

Sall er på mange måder en landsby i udvikling. Den sporadiske offentlig transport, urbaniseringen og meget andet af det, som er en udfordring for landsbysamfund generelt, er også en udfordring for Sall.

I Sall har vi, som i mange andre landsbyer, også udfordringen med, at det ikke er alle, som sætter deres huse i stand. Det skæmmes selvfølgelig byen, men som årene går, bliver flere og flere af husene alligevel sat i stand – ofte i forbindelse med et salg. Salget i huse i Sall går nemlig ret ok jf. første link blandt eksterne links i bilagene, hvor en lokal ejendomsmægler fortæller om salg af to huse på samme tid i vores skønne landsby.

Husene er billigere i Sall end eksempelvis tættere på Aarhus, så mange husstande klarer logistikken ved i stedet at investere i to biler. Men problemet er der stadig for de unge mennesker, som ikke kan klare transporten på cykel eller knallert.

I Sall forsøger vi at blande os og få indflydelse, når der er høringer i forbindelse med det, som har indflydelse på vores landsby. Det kan eksempelvis være, når busplanerne er ude i høring.

I Sall har vi også været gennem lukning af købmanden for mange år siden og lukningen af folkeskolen i 2009. Men i Sall betyder sammenholdet mere end modgang, og derfor opstår fællesskabet og udviklingen meget naturligt på trods af de generelle udfordringer, som vi som landsbysamfund selvfølgelig også har.

KONKLUSION

Sall er en landsby med et borgerengagement ud over det sædvanlige. Det mener vi selv, og vi mener absolut, at denne ansøgning argumenterer for og viser, at vi har ret. Salls udvikling lever på samtlige punkter op til at være en værdig modtager af Landsbyprisen 2018 - også når man slavisk og én for én ser på kriterierne for tildelingen:

- Sall har haft en stabil befolkningsudvikling, og faktisk er der fremgang både når vi ser på antallet af borgere i byen og i sognet gennem de seneste 5 år.
- Sall Fripølehus er bygget på en bar mark og er sammen med friskolen vores største projekter. Begge har enorm succes, og der er adskillige ældre og unge på venteliste til de to institutioner.
- Vi har omdannet et trist stykke tilgroet jord, som man ikke rigtigt havde gavn af til en skøn bypark, hvor alle byens borgere om få år kan plukke frugter og bær, så vi kan fremstille vores egen marmelade eller blot få en lille sund snack, når vi alligevel går en tur. Og planen for oprensning og opfriskning af byens gadekær er godt på vej.
- I Sall er der et særdeles højt engagement og godt samarbejde – både internt i landsbyen og med verden udenfor. Samarbejdet mellem de to private og den ene offentlige institution er et godt eksempel herpå ligesom tilslutningen af Thorsø-cykelstien til Salls eksisterende cykelsti er det.

Internt er samarbejdet mellem de to støtteforeninger ifm loppemarkedet, og samarbejdet mellem FestiSall og Musikdestilleriet to gode eksempler på frugtbare samarbejder. Og at de lokale borgere har støttet så massivt op om Sall Whisky Distillery, som de har med blandt andet investeringer i lokale ambassadørbeviser, er et glimrende eksempel på opbakningen i byen.

- Det var bestemt ikke sjovt, at folkeskolen i 2009 skulle nedlægges. Man frygtede, at det ville være starten på landsbyens deroute. Sådan gik det langt fra. Frijsendal Friskole er mange gange bedre for Sall end folkeskolen var det, så skolelukningen blev i stedet starten på Salls eventyrlige optur.
- Både Ole's Gård, Viktualia og Sall Whisky Distillery er økologiske og dermed med til at værne om miljøet. Ole's Gård er gået all-in på det simple og rene liv, hvor dyrevelfærd, god mad og bæredygtighed går hånd i hånd, og man må sige, at Ole med sin forretning har ramt en tidsånd. Viktualia har allerede et stort kundeopland, og bondekonen kører til marked i Aarhus, hvor hun har faste kunder. Sall Whisky Distillery er det eneste whiskydestilleri i Østjylland, og interessen er stor både lokalt og regionalt – alle glæder sig vist til at følge processen og smage de gyldne dråber.

Naturprojektet Sall Bypark vil forhåbentlig om nogle år betyde, at vi kan mæske os i lokal avl, når vi går tur – eller når institutionerne går på rov efter ingredienser til marmelade og saft.

- Udviklingen i Sall bygger i høj grad på Salls udviklingsplan. Det er ikke alle dele af første udgave af planen, som er blevet til noget. Nogle idéer er stadig undervejs, andre er ikke længere aktuelle, mens nye er kommet til. Vi har valgt at udvikle planen hvert år til et borgermøde i forbindelse med Sall Lokalråds fødselsdag og generalforsamling, så den til en hver tid er med til at bringe Sall fremad.

Sall Fripølehus var aldrig blevet til noget, hvis ikke vi havde haft udviklingsmøde tilbage i 2011, for så var idéen sandsynligvis ikke blevet grebet og udført.

- Sall har i mange år haft et samarbejde med Haurum om både idrætsforeningen, foreningsbladet og Lokalhistorisk Arkiv. Skolen hed tidligere Haurum-Sall skole, og i dag går der stadig rigtig mange børn fra Haurum på Frijsendal Friskole. Og antallet af Haurum-borgere til FestiSall og byens andre offentlige aktiviteter er også højt. Og senest er planerne om familieaktivitetsdage på tværs af landsbyerne sået.

I Sall håber vi, at vi på tilstrækkelig vis har redegjort for, hvorfor Sall og landsbyens indbyggere fortjener et skulderklap af regionen i form af Landsbyprisen 2018. Det vil betyde meget for os, og gennem Favrskov Kommunes landsbyråd er vi sikre på, at det vil smitte af på de øvrige landsbyer i kommunen.

OM ANSØGNINGEN

Fra Sall skal der lyde en stor tak. Selvfølgelig tak til hele Favrskov Kommune, hvor både borgere, embedsfolk og politikere synes vi gør det godt, og er behjælpelige når vi for 117. gang henvender os. Der er dog særligt 3 personer, som fortjener en tak. De tre personer har på hver deres måde opfordret Sall til at søge om landsbyprisen 2018.

De tre personer er koordinator for LAG-Randers-Favrskov Mette Risager, Formand for Landsbyrådet i Favrskov Kommune Hanne Smedegaard og Koordinator for landsbyrådet Anders Bjerggaard. Jeres tro på os, har motiveret os til at prøve kræfter med konkurrencen i 2018.

Ansøgningen er skrevet af Salls landsbyrådsrepræsentant til landsbyrådet i Favrskov Kommune og medlem af forretningsudvalget i Sall Lokalråd Heidi Qvistgaard Dalbjerg i tæt samarbejde med borgere, virksomheder og foreninger i Sall og omegn. En personlig tak til alle jer.

Og endeligt skal det største tak lyde til alle i Sall og omegn, uden jer var der slet intet at skrive om. Så tak fordi I er med til at gøre Sall til "mulighedernes landsby".

BILAG

INTERNE SALL-LINKS

<http://sallnet.dk/index.php>

<http://sallforsamlingshus.dk/>

<http://frijsendal-friskole.dk/> og <https://www.facebook.com/Frijsendal-Friskole-217882174892512/?fref=ts>

<http://www.friplejehjemmetisall.dk/> og <https://www.facebook.com/sall.hammel.friplejehjem/?fref=ts>

<http://sallwhisky.com/> og <https://www.facebook.com/sallwhisky/?fref=ts> og
<https://www.indiegogo.com/projects/sall-whisky-distillery-from-seed-to-bottle-local-environment#/>

<http://oles-gaard.dk/> og <https://www.facebook.com/olesfarm/?fref=ts>

<http://www.viktualia.dk/> og <https://www.facebook.com/Viktualia-%C3%B8kologisk-g%C3%A5rdbutik-537205546325493/?fref=ts>

<http://an-anlaeg.dk/>

<http://www.eskebjerg.dk/>

<http://www.kjaer-planter.dk/>

<http://www.vognmanden.com/>

<http://www.salldata.dk/>

<http://www.sksservice.dk/>

<http://www.kalbakgaard.dk/>

<http://www.pjs-kloakmester.dk/>

<http://karenholbeck.dk/hvem-er-jeg/>

<http://www.jernmanden.dk/>

UDVALGTE ARTIKLER/UDSENDELSER OM SALL I PRESSEN

<https://amtsavisen.dk/favrskov/Favrskovs-huspriser-er-paa-sit-hoejeste-siden-krisen/artikel/359830>

<http://www.tv2oj.dk/nyheder/15-08-2016/1930/plejehjem-pa-ny-made?autoplay=1>

<http://mja.dk/artikel/sall-bypark-er-klar-til-indvielse>

<http://stiften.dk/Favrskov/Sall-Bypark-samler-generationerne/artikel/421537>

<https://smagaarhus.dk/oles-gaard-studsgade/>

<http://mja.dk/artikel/lasse-blev-elev-nummer-150?related=text>

<http://favrskov.lokalavisen.dk/festisall-gentog-succesen-paa-jubilaeumsaaret-/20090802/artikler/407279865/>

<http://mja.dk/artikel/sall-klar-med-tolv-timers-gratis-musik>

<http://www.visir.is/viskiframleidsla-snaevars-vid-thad-ad-verda-ad-veruleika--hopfjarmagnar-lokasprettinn/article/2016161129551>

<http://www.whiskysaga.com/sall-whisky-crowdfunded-nordic-whisky/>

<http://favrskov.lokalavisen.dk/apps/pbcs.dll/gallery?Site=PL&Date=20150823&Category=FAVRSKOV&ArtNo=823009998&Ref=PH>

<http://favrskov.lokalavisen.dk/sall-med-erhvervsklub-og-lokalraad-/20100827/artikler/708319883/>

<http://favrskov.lokalavisen.dk/efteraarsmarked-hos-viktualia-i-sall-/20151009/artikler/710139567/1494>

<http://www.tv2oj.dk/nyheder/10-02-2016/1930/landmaend-tjener-penge?autoplay=1#player>

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/grise-og-boern-kan-ikke-faa-meget-kaerlighed>

SALLS OPRINDELIGE UDVIKLINGSPLAN MED MERE

Lokalrådet i Sall inviterer:

Kom til BORGERMØDE den 10. februar 2011 kl. 19 i Forsamlingshuset

Vi vil se ind i Sall's fremtid til år 2020

Først vil vi drøfte ideer

Så vil vi lave en udviklingsplan

*En udviklingsplan er et værktøj for Sall's lokalråd.
Den skal bruges til at fremme samarbejdet i byen,
og til at påvirke kommunens beslutninger om Sall*

Der er allerede mange gode ideer fra borgere i Sall i dette katalog - dem vil vi bygge videre på d. 10. februar

Læs mere på www.sallnet.dk

Lokalrådet i Sall:

Formand, **Nikolaj Stridsen**; Næstformand, **Heidi Quistgaard**; Sall's repræsentant i Favrskov Kommunes Landsbyråd, **Torben Kallestrup**; Sall Beboerforening v/ **Tove Hvid**; Frisendal Friskole v/ **Merete Kallestrup**; Støtteforeningen v/ **Jonna Nielsen**; Trekølvaren v/ **Mette Pape**; Festisall v/ **Bjarne Frost Hansen**; Menighedsrådet v/ **Lars Jørgen Helbo**

Idékatalog for udvikling i Sall

IDEER TIL UDVIKLING AF SALL

foreslået af beboerne i Sall december 2010

Aktivitetssteder i Sall

- Renovering og afklaring af ansvar for drift og vedligehold af kommunal legeplads

- Utraditionelle aktiviteter i idrætsforeningen
- Café til socialt samvær
- Konkurrencer med andre lokalsamfund: havedetektor-ringridning, 4-hjulscrosser ol.
- Skolen som kulturcenter
- Weekendkurser i forsamlingshuset - pileflet, patchwork, trædrejning, blomsterbinding
- Viseaftener, foredrag på tværs af foreninger
- Fælles cykelture om sommeren
- Fælles vandreture efter ideer fra bøgerne "Turer omkring Hammel" med Claus Ole Madsen som guide
- Multirhus/idrætshal/svømmehal, udlejning af festlokaler osv.

Børn og unge

- Computerspil med overnatning
- Sodavandsdisco med opsyn
- Fælles skibakke, skøjtesø
- Samarbejde mellem SFO og idrætsforeningen, så børn kan gå til sport i SFO-tiden

Aktiviteter for efterlønnere/pensionister

- Bofællesskab for ældre, evt. i tilknytning til et plejehjem
- Etablering af privat plejehjem, som plejehjemmet Løtze
- Motion for ældre - Yoga, Pilates, Zumba, fælles stavgang m.m.
- Kursus i slægtsforskning
- Foredrag om sundhed og et godt liv i alderdommen
- Aktiviteter i dag- og aftenstimer

Offentlig transport

- Bedre offentlig transport bl.a. af og fra weekend
- Tele-taxi

Kirken

- Pilgrimsvandring i nærområdet
- Musical, mere musik i kirken
- Kirkekoncerter m. Erik Grib, Anne Linnet, Paul Krebs
- Lokal historie - kender vi hinanden?
- Beboernes historie - fortællinger om folk i byen i beboerbladet / på hjemmesiden

Huse og gader

- Cykelsti til Thorsø
- Flere træer
- Forbedring af trafikikkerhed
- Effektiv hastighedsdæmpning
- Grønne byporte
- Renovering af forfaldne huse

Indkøbsmuligheder

- Torsdag - lokale handlende, fiskebil, ostemand, blomster osv.
- Salg af genbrugsmøbler til fordel for foreninger - frivillige hjælpere
- Butik
- Bagegerumsmarked
- Størcenter eller bare nogle butikker

Alternative foreningsformer

- Fællesbestyrelse for alle foreninger
- Samarbejde om arrangementer
- Skolen som kulturelt center for hele lokalsamfundet

Dette skema bedes udfyldt af LAG koordinator eller kommune (der ikke har en LAG) og indsendt til Region Midtjylland sammen med **ansøgningen fra den landsby eller gruppe af landsbyer, som indstilles til landsbyprisen 2018.**

Bestyrelsen for LAG / kommune uden LAG: LAG Randers-Favrskov

indstiller: Sall til landsbyprisen 2018

Modtageren af landsbyprisen bliver vurderet efter følgende kriterier.	Der ønskes en kort redegørelse i forhold til de opstillede kriterier. Besvarelsen af dette skema må max være på 2 A4 sider.
Den enkelte landsby må ikke have over 2000 indbyggere.	Indbyggertal pr. 1/1-2017: 238
Fremgang i indbyggertal eller at en negativ udvikling er vendt.	Indbyggertal: pr 1-1-2017: Sall by 238; Sall sogn 539 pr 1-1-2012: Sall by 236; Sall sogn 516 Fremgang på 23 + 24 på plejehjemmet; I alt 47
Gennemførte og igangsatte større projekter og initiativer, der viser nye veje til fornyelse og udvikling, - ikke nødvendigvis fysiske investeringer. Indenfor de seneste 3-5 år.	Etablering af Frijsendal Friskole 2009. Etablering af Sall Lokalråd 2011. Salls første udviklingsplan 2011, gennemgang og opdatering hvert år. Frijsendal Friskole ombygges/tilbygges på grund af vækst 2016. Etablering af Sall Fripnejehjem 2016. Sall Bypark indvies tidligt forår 2016. Løbende renovering af Sall Forsamlingshus. Frijsendal Fritid fortsætter fra 2009 Ændring af cykelsti-tilslutning i Sall ved strækningen fra Thorsø 2016. Sall Whisky Destillery bygger i 2017, og indvielse januar 2018, og der er planer om at etablere Musikdestilleriet. Sall har en rigtig god konstruktiv dialog med kommunen, og der er rigtig god opbakning til lokale initiativer
Sanering, fornyelse og forbedring af det fysiske miljø. Indenfor de seneste 3-5 år.	Løbende vedligehold af forsamlingshus. Flot ny hvid facade. Forbedring af stier. Nedrivning af hus – forskønnelse af pladsen med bl.a. påskeliljer. En årlig ”sætte løg” dag som sole. Opførelse af Sall Fripnejehjem 2016. Etablering af Sall Bypark 2016. Sikring af farlig skolevej m.v. 2017. Planer om renovering af gadekæret. Årlige fællesspisninger med mere end 100 deltagere.
Et stærkt engagement og samarbejde mellem borgerne, foreningslivet, erhvervslivet, kommunen og andre aktører f.eks. med en stor frivillig indsats og bidrag med private penge.	Der er rigtig mange engagerede borgere i Sall – ikke kun ”Tordenskjolds Soldater”. De har formået at vende noget trist (nedlægning af skolen i 2009) til en god historie. Med udgangspunkt i deres udviklingsplan (2011) er der blevet sat rigtig mange skibe i søen. Specielt her i 2017 er der tydelige resultater af de mange anstrengelser. Tilbygning til privatskolen, indvielse af friplejehjem, ny Bypark og meget mere. Der er flere spændende private fødevarerinitiativer ved Sall: Viktualia gårdbutikken som ligger midt i Sall og ikke mindst det kommende whisky destilleri ”Sall Whisky Destilleri” som også har planer om ”MusikDestilleriet”, som også vil bidrage til fællesskabet i hele byen. Derudover er Oles Gård er også et rigtig spændende fødevarersted, med fokus på Økologi og bæredygtighed. Der bakkes rigtig meget op om lokale initiativer, fra borgere til erhvervsliv – og erhvervsliv til borgere. Det er typisk for Sall at alle er stolte af i hinanden og gerne løfter i flok. Støtteforening der samler midler ind til Friskolen, bl.a. legeplads og basketball bane. Lokal fritidsklub primært tilknyttet skolen, men der arrangeres bl.a. en årlig fisketur for hele familien. Frivilligt fælles foreningsblad mellem 2 landsbyer.

	Sall Whisky har crowd-fundet, og bl.a. fået rigtig store lokale bidrag. Der har været rigtig meget omtale af projektet i medier. Lokalt firma leverer webløsning til sallnet.dk og Fripleshjemmets hjemmeside. Brugsaftale med kommunen til Byparken. Meget bemærkelsesværdigt er det nye samarbejde mellem Friskole og Fripleshjem. I forbindelse med ombygning på Friskolen blev det tidligere skolekøkken ombygget til fysiklokale, og i dag foregår undervisning i madlavning i plejehjemmets køkken i samarbejde med de ældre. Der er også fælles madordning mellem Fripleshjem og Friskole.
Landsbyen eller gruppen af landsbyer har trodset særligt vanskelige vilkår f.eks. nedlæggelse af arbejdspladser, off. service m.m.	Sall har trodset nedlæggelse af den lokale folkeskole og brugt den brændende platform som afsæt for udvikling. I stedet for at lægge sig i dvale skete det modsatte i Sall. Der er startet en meget succesfuld privatskole og i 2016 et privat friplejhjem. Fripleshjemmet bidrager med ca 24 nye beboere og mange arbejdspladser, Sall Whisky Destilleri vil bringe turister og nye arbejdspladser, Viktualia og Oles Gård leverer spændende lokale fødevarer, som i høj grad afsættes i lokalområdet. Der er mange småbørnsfamilier i området og stor optimisme.
Gennemført en særlig indsats i forhold til energi og/eller miljø eller fødevareudvikling eller øvrige regionale styrkepositioner	I Sall er der 3 meget spændende initiativer der passer med regionens styrkeposition indenfor fødevarer: Viktualia – økologisk landbrug og gårdbutik (http://www.viktualia.dk/), Sall Whisky Destilleri – fokus på lokale råvarer og godt grundvand. (http://sallwhisky.com/). Derudover er Oles Gård (http://oles-gaard.dk/) en nytænkende virksomhed, med fokus på Økologi og bæredygtighed. Ole er blevet meget kendt på sine fantastiske pizzaer til NorthSide, og produktet var til salg på frost gennem ”Landmad”, og en ny restaurant er på vej i Århus. De fleste køber hvad de kan lokalt, og bakker op om de lokale initiativer.
Udvikling baseret på en planlagt udviklingsindsats. Udvikling indenfor de seneste 3-5 år	Årets efter folkeskolen blev lukket og friskolen startet (2009) begyndte arbejdet med en lokal udviklingsplan og bl.a. ideer om et friplejhjem. Fripleshjemmet åbnede 2016 sammen med Sall Bypark. Fokus områderne i udviklingsplanen har naturligvis ændret sig siden 2011, men der arbejdes fortsat med den, og den opdateres hvert år. Der er fortsat fokus på udvikling af et attraktivt lokalområde og et af de kommende projekter bliver renovering af gadekæret.
Et tæt samarbejde med nabolandsby(er) om fælles faciliteter, arrangementer m.m.	Sall har nært samarbejde med nabobyen Haurum omkring foreningslivet: fælles idrætsforening, foreningsblad og lokal historisk arkiv.
Hvad har især fået LAG bestyrelsen/kommunen til netop at indstille denne landsby eller gruppe af landsbyer?	Sall kan noget som ikke mange landsbyer kan. Sall har iværksat store imponerende initiativer bl.a. Friskole og Fripleshjem, som har etableret et imponerende samarbejde omkring mad. Byens engagement har medvirket til en positiv historie og man mangler derfor ikke børn i de lokale institutioner. De gode levevilkår tiltrækker ressourcestærke familier, der etablerer deres erhverv i tilknytning til landsbyen. Sall arbejder målrettet med deres udviklingsplan, så der hele tiden er nye udviklingsmål.